

Gotovo četvrtini stanovnika EU-a prijeti siromaštvo i socijalna isključenost. Životni uvjeti, razine siromaštva te putovi u siromaštvo i iz njega razlikuju se za muškarce i za žene te variraju s obzirom na životnu dob osobe. Mladi (18–24) čine 10 % siromašnog stanovništva EU-a (1). Iako se rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti ne razlikuje mnogo za žene i muškarce u toj životnoj dobi, žene očito plaćaju cijenu spolne nejednakosti u kasnijoj dobi. One se suočavaju s mnogo većim rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti nego stariji muškarci.

Suočavanje sa siromaštvom tijekom životnog vijeka

Iskorjenjivanje siromaštva i socijalne isključenosti sastavni je dio strategije Europa 2020. Cilj je izvući barem 20 milijuna ljudi iz siromaštva do 2020. godine. Međutim, države članice suočene su s preprekama na putu prema ovom cilju. Broj ljudi koji žive u siromaštvu zapravo se povećao od 2010. godine.

Općenito je veći rizik od siromaštva za žene u svim dobnim skupinama. Tijekom života one primaju manju plaću nego muškarci, vjerojatnije je da će biti zaposlene na slabo plaćenim i nesigurnim poslovima te uzimaju stanke u karijeri zbog odgovornosti za njegu drugih. Ove cjeloživotne nejednakosti s vremenom uzrokuju jazove u prihodima, ekonomsku ovisnost i veći rizik od siromaštva, što najviše dolazi do izražaja u starijoj dobi. To je vrlo zabrinjavajuće zato što žene čine većinu starijeg stanovništva diljem EU-a.

Perspektivom životnog vijeka prepoznaju se poveznice između različitih stadija u životu i uzima se u obzir način na koji životni događaji kumulativno utječu na svaki stadij.

U politikama EU-a uzima se u obzir utjecaj kumulativne nejednakosti na rizik od siromaštva i ekonomske ovisnosti za starije žene. Europska komisija poduzela je važne korake prema uklanjanju razlika u mirovinama između spolova. Uz to je pozvala države članice da riješe problem veće zastupljenosti žena u poslovima s nepunim radnim vremenom i relativno malo povećanje plaća zato što ti čimbenici mogu imati negativan učinak na mirovinska prava. Ove političke inicijative pokazuju da je uključivanje spolne perspektive i perspektive životne dobi u sve faze donošenja odluka o politikama ključno za postizanje jednakosti između žena i muškaraca u EU-u i šire.

(1) Izvor za sve podatke predstavljene u ovom informativnom članku jesu istraživanja Eurostata (EU-LFS ili EU-SILC), 2014., osim ako je navedeno drukčije.

Što znači biti siromašan u EU-u?

Siromaštvo među ženama i muškarcima ne zadržava se samo na osnovnom nedostatku sredstava za preživljavanje, već podrazumijeva lišavanje civilnih, društvenih i kulturnih aktivnosti kao i prilika za politički angažman i društvenu mobilnost. U okviru strategije Europa 2020. pojam „izloženost opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti“ (AROE) odnosi se na život u kućanstvu koje se nalazi barem u jednoj od sljedeće tri situacije:

- opasnost od novčanog siromaštva;
- ozbiljna materijalna ugroženost;
- život u kućanstvu vrlo niskog intenziteta rada.

Siromaštvo najviše prijeti mladima u EU-u

Odrastanje u siromaštvu može imati cjeloživotne posljedice. Trenutačno gotovo petinu siromašnog stanovništva (19 %) u EU-u čine djeca ispod 16 godina. To znači da gotovo 23 milijuna djece živi u siromašnim kućanstvima.

Mlade žene i muškarci posebno su pogođeni ekonomskom krizom i zbog toga im prijeti najveći rizik od siromaštva u EU-u. U 2014. godini otprilike trećini mladih između 18 i 24 godine prijetilo je siromaštvo ili društvena isključenost, a žene su bile malo više izložene tom riziku.

Mnogi će se mladi vjerojatno suočiti s poteškoćama prilikom traženja zaposlenja nakon završetka obrazovanja. Stopa nezaposlenosti među mladima (15–24) iznosi zapanjujuće visokih 20 % za žene i muškarce (23 % za muškarce i 21 % za žene u 2014.), u usporedbi s 10 % za ukupno stanovništvo.

Čak i kad su zaposleni, mnogi mladi ostaju siromašni. Imaju veću vjerojatnost rada na nesigurnim radnim mjestima u odnosu na ostale dobne skupine, posebice ako su ranije prekinuli obrazovanje. Gotovo polovica žena i više od trećine muškaraca u dobi od 20 do 24 godine (izuzevši studente) rade na nesigurnim radnim mjestima^(*). U 2014. godini stopa zaposlenih kojima je i dalje prijetilo novčano siromaštvo (siromaštvo zaposlenih) iznosila je 15 % za mlade žene i 12 % za mlade muškarce između 18 i 24 godine. Ovi podaci predstavljaju najveću stopu siromaštva zaposlenih među svim dobnim skupinama. Mladi koji još uvijek žive s roditeljima ili koje roditelji financijski uzdržavaju bolje su zaštićeni od siromaštva.

Jaz između spolova po pitanju siromaštva počinje se povećavati u starijoj dobi te je najveći među osobama koje imaju 75 godina i više

Starije žene suočene s cjeloživotnim nejednakostima

Jazovi između spolova po pitanju siromaštva počinju se povećavati u starijoj dobi te su najveće među osobama koje imaju 75 godina i više (22 % žena, u usporedbi s 15 % muškaraca, živi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti). Spolne nejednakosti sustavno narušavaju ekonomsku neovisnost žena tijekom životnog vijeka, što povećava vjerojatnost zapadanja u siromaštvo u starijoj dobi. Žene se suočavaju s nizom izazova na tržištu rada, među ostalim sa sljedećima:

- prosječna stopa zaposlenosti uvijek je niža za žene nego za muškarce;
- žene imaju veliku vjerojatnost rada u nepunom radnom vremenu (32 % za žene naspram 8 % za muškarce);
- pretjerano su zastupljene u sektorima koji su obično niže plaćeni i imaju ograničene mogućnosti za razvoj karijere ili slabo povećanje plaće;

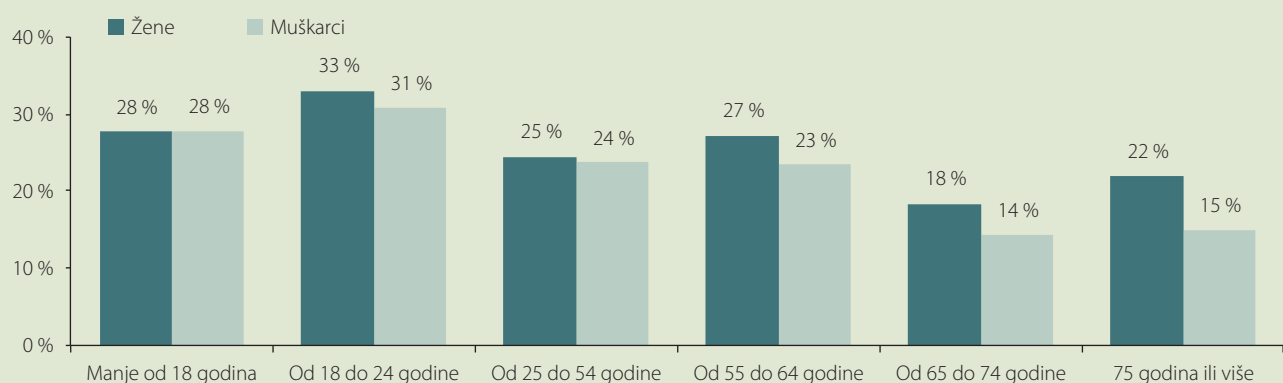
- vjerojatnije je da će biti zaposlene na nesigurnim radnim mjestima.

Štoviše, žene napuštaju tržište rada u ranijoj dobi nego muškarci, u posebice velikom broju prije mirovine (stopa neaktivnosti za žene između 55 i 64 godine iznosi 52 %, dok za muškarce u toj dobnoj skupini iznosi 36 %).

Skrb za druge i ostale obiteljske obveze, za koje se često ne prima naknada te koje su podcijenjene i nejednako raspoređene, imaju veliki utjecaj na položaj žena na tržištu rada. To vrijedi tijekom cijelog radnog vijeka, čak i u starijoj dobi. Gotovo 10 % žena koje imaju 50 godina i više navode da zbog obiteljskih obveza ili odgovornosti za njegu drugih nisu na tržištu rada i ne traže posao. Radni vijek žena u državama EU-28 kraći je za 5,1 godinu u usporedbi s muškarcima. Razlog za to su stanke u karijeri, ali i ranijem odlasku s tržišta rada.

(*) EIGE (2017), Spol, vještine i nesigurna radna mjesta u EU-u, istraživačka bilješka.

Slika 1. – Stopa izloženosti riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROE) prema spolu i dobnoj skupini (EU-28, 2014.)

Izvor: Eurostat, EU-SILC (ilc_peps01).

Ovi radni uvjeti i obrasci karijere dovode od ograničene ekonomske neovisnosti žena tijekom života, posebice u starijoj dobi, što dovodi do nižih mirovina. U 2014. godini prosječni jaz u mirovinama između spolova u EU-u dostigao je čak 40 % ⁽⁹⁾.

Što se može učiniti da bi se smanjio rizik od siromaštva za starije žene?

Povećanje ekonomske neovisnosti žena tijekom životnog vijeka

Spolne nejednakosti na tržištu rada, nedostatak mjera za ravnotežu između privatnog i poslovnog života, neravnomjerna raspodjela i podcijenjenost neplaćene skrbi za druge i kućanskih poslova koji sustavno narušavaju ekonomsku neovisnost žena problemi su koji se moraju riješiti. Utjecaj cjeloživotnih nejednakosti koji pogađa žene tijekom životnog vijeka posebice je očit u starijoj dobi kad je mnogo više žena nego muškaraca izloženo riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Uključivanje perspektive spola i životnog vijeka prilikom donošenja odluka o politikama ključ je za povećanje ekonomske neovisnosti žena i dugoročnu borbu protiv cjeloživotnih nejednakosti.

Inicijativa **Misli, djeluj, prijavi** osmišljena je kako bi spriječila diskriminaciju na radnom mjestu, uključujući diskriminaciju na temelju spola i dobi. Pokrenula ju je britanska vlada te je ona jedna od dobrih praksi koje EIGE prepoznaje. Ona potiče poduzeća na razmišljanje o spolnoj jednakosti među zaposlenicima, posebice što se tiče zapošljavanja, zadržavanja zaposlenika, promaknuća i plaće. Više informacija o dobrim praksama potražite na internetskoj stranici EIGE-ja.

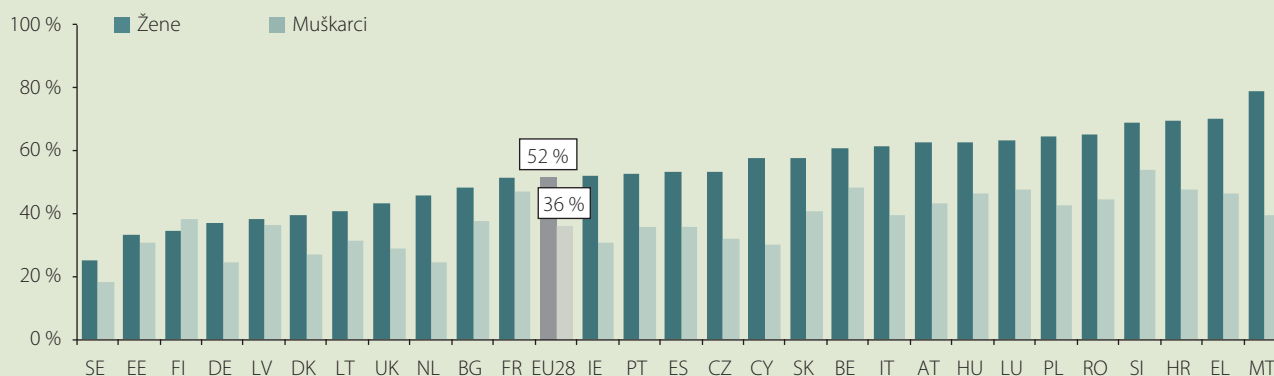
Još jedan čimbenik koji istiskuje starije osobe iz tržišta rada jest diskriminacija na temelju dobi, koja u kombinaciji sa seksizmom stvara barem dvostruki izazov za starije žene.

Utjecaj cjeloživotnih nejednakosti koje pogađaju žene tijekom životnog vijeka posebice je izražen u starijoj dobi.

⁽⁹⁾ Europska komisija (2016.), Izvješće o jednakosti žena i muškaraca u Europskoj uniji 2015., dostupno na sljedećoj poveznici: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/annual_reports/2016_annual_report_2015_web_en.pdf.

Slika 2. – Neaktivnost starijih osoba prema spolu (u dobi od 55 do 64 godine, 2014.)

Izvor: Eurostat, LFS (lfsa_ipga).

Prilagodba sustava socijalne zaštite u skladu s trenutačnim izazovima

Sustavi socijalne zaštite i politike za borbu protiv siromaštva moraju se suočiti s novim izazovima kao što su starenje stanovništva, promjene u strukturi obitelji, novi migracijski tokovi kao i novi oblici i uvjeti zaposlenja. Moraju zajamčiti dovoljnu ekonomsku zaštitu, ne samo za tradicionalne oblike zaposlenja tijekom života, već i za osobe koje se bave neplaćenom skrbi za druge, rade u nestandardnim ili nesigurnim zaposlenjima i one koje trpe posljedice stanki u karijeri zbog odgovornosti za njegu drugih.

Godišnji pregled ekonomskih politika EU-a (proces Europskog semestra) pruža priliku za dodatno jačanje ravnopravnosti spolova tijekom životnog vijeka rješavanjem problema spolne neravnopravnosti u mirovinskim sustavima. To bi se moglo učiniti primjerice tako da se razdoblja skrbi za druge uračunaju na odgovarajući način za žene i za muškarce te da se osigura jednak pristup državnim mirovinskim sustavima za osobe koje su samozaposlene, neaktivne, nezaposlene ili u nestandardnom zaposlenju. Isto tako, sigurnost u starijoj dobi zahtijeva poboljšanje dostupnosti javnih socijalnih usluga, uključujući zdravstvenu zaštitu i dugoročnu skrb, i poboljšanje pristupa tim uslugama.

Poticanje sinergija unutar i između različitih područja politike

Uzroci i iskustva siromaštva veoma se razlikuju među različitim skupinama žena i muškaraca, kao što su mlade i starije osobe, migrantska populacija, samohrani roditelji, Romi ili osobe s invaliditetom. Različite politike mogu se međusobno osnaživati pa bi jače sinergije među strategijama borbe protiv siromaštva te ekonomskim i socijalnim politikama, kao što su politike ravnopravnosti spolova, zapošljavanja i oporezivanja te obiteljske i stambene politike, mogle omogućiti učinkovitije suočavanje s temeljnim uzrocima siromaštva i socijalne isključenosti. Primjerice, pružanje naknade za nezaposlenost može učinkovitije zaštititi ljude od siromaštva kad se nadopuni mjerama koje pomažu osobama u reintegraciji na tržište rada. One se pak mogu dodatno osnažiti pružanjem usluga skrbi za djecu, starije uzdržavane osobe, bolesne osobe ili osobe s invaliditetom.

Gdje potražiti još informacija o EIGE-u

- **Platforma za promicanje ravnopravnosti spolova** pruža savjetovanje i alate za donositelje politika koji žele promicati spolnu perspektivu u politikama borbe protiv siromaštva. Postoji poseban dio posvećen siromaštvu.
- **Statistička baza podataka o spolovima** sadržava najnovije podatke o spolovima i siromaštvu u EU-u. Podaci su usporedivi među državama članicama.
- **Centar za resurse i dokumentaciju** pruža poveznice na publikacije o siromaštvu tijekom životnog vijeka. One se mogu jednostavno pronaći s pomoću funkcije pretraživanja ključnih riječi.

EIGE na zahtjev predsjedništva Vijeća Europske unije redovito sastavlja izvješća koja se osvrću na različita područja Pekinške platforme za djelovanje (Beijing Platform for Action, BPfA). Ovaj informativni članak temelji se na izvješću Siromaštvo, spol i intersekcijaska diskriminacija u EU, pripremljenom na zahtjev slovačkog predsjedništva (2016.). Ono istražuje napredak od 2007. do 2014. godine u smanjenju siromaštva žena u usporedbi s muškarcima, kao i napredak u smanjenju siromaštva nekih posebnih rizičnih skupina, kao što su samohrani roditelji, osobe s invaliditetom, migranti i romsko stanovništvo. Ostala najnovija izvješća posvećena su, među ostalim, sljedećim temama:

- ravnopravnost spolova na visokim i rukovodećim položajima (2016.);
- razlike u mirovinama između spolova u EU-u (2015.);
- ravnopravnost spolova i gospodarska neovisnost: rad u nepunom radnom vremenu i samozapošljavanje (2014.).

Sva prijašnja izvješća i publikacije agencije EIGE o BPfA-i možete istražiti na poveznici <http://eige.europa.eu/monitoring-the-bpfa>.

Europski institut za ravnopravnost spolova

Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE) centar je znanja EU-a o spolnoj ravnopravnosti. EIGE podržava donositelje politika i sve relevantne institucije u njihovim nastojanjima da postignu jednakost između žena i muškaraca u cijeloj Europi pružajući im posebno stručno znanje te usporedive i pouzdane podatke o ravnopravnosti spolova u Europi.

© Europski institut za ravnopravnost spolova, 2017.
Umnažanje je dozvoljeno pod uvjetom da je izvor naveden.
Fotografije: Shutterstock.

Europski institut za ravnopravnost spolova
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LITVA

Podaci za kontakt

<http://eige.europa.eu/>
facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/user/eurogender
eige.sec@eige.europa.eu
+370 52157444

Print: MH-06-16-074-HR-C 978-92-9470-135-0 10.2839/376568
PDF: MH-06-16-074-HR-N 978-92-9470-160-2 10.2839/585904